

SLOVENSKO SLOVSTVO.

»Slovensko petje v preteklih dobah.«

(Drobtinice za zgodovino slovenskega petja.) Spisal, izdal in založil Fran Rakuša, nadučitelj. Natisnila »Narodna Tiskarna« v Ljubljani. 1890. M. 8°. Str. 171. Cena broširani knjigi 80 kr., eleg. vez. z zlatim obrezkom 1 gld. 50 kr. S pošto 5 kr. več. Dobiva se pri ljubljanskih knjigarjih in pri knjigovezu J. Bonaču. — Knjiga ima tri dele. Prvi del (brez posebnega naslova) razpravlja zgodovino petja pri Slovencih od početka pa do najnovejše dobe. (Str. 5—56). — Drugi del ima naslov: Životopisi umrlih slovenskih skladateljev. Podaje 14 življenjepisov raznega obsega, najdaljši je Riharjev. (Str. 57—133). Tretji del: Životopisi živečih še skladateljev slovenskih. Tukaj nahajamo 17 krajsih življenjepisov. (Str. 135—171) Sodba o tej knjigi se dá kratko izreči: Nabrana je v njej mnogo dragocenega blaga, katerega hode vesel vsak rodoljub, zlasti prijatelj glasbe. Kaj pa hoče doseči knjižica, naznanja gospod pisatelj sam: »V pričujočej knjižici jih (drobtinice) podajam ... častitim rodoljubom ... s prijetno nado, da jih bo kak rodoljub, ki stane v mestu ter ima bogato knjižnico na razpolago, uporabil ter nam pisal »zgodovino slovenskega petja«. (Predgovor.) Gledé na ta skromni namen ne smemo uredbe v knjigi preostro soditi. Gospod pisatelj kaže posebno ljubezen za svoj predmet, zato je opisovanje živahno, dasi je pač marsikaj povzeto bolj ali manj naravnost iz poslanih mu podatkov. Strog slovníčar — ljubeč čist jezik, skrben stilist in umen zgodovinar bi morebiti imel tu pa tam kaj pomislekov (oblika »maltratoval«, razlaganje, kako je katoliška cerkev ravnala s petjem, stran 12 nasl.), a v obče je hotel biti pisatelj natančen, nepristransk. Opomnimo še, da je knjiga okrašena z več slikami in ima lično zunanost.

»Spisi Krištofa Šmida.« IX. zvezek: Hmeljevo cvetje. — Marijina podoba. Poslovenil P. Florentin Hrovat. V Novem Mestu 1890. Tiskal in založil J. Krajec. 8°. Str. 102. Cena broširanemu zvezku 30 kr., karton. 40 kr. — Naša nežna mladina ima zopet mično knjigo v rokah, ki ji bode blažila srce. Gospod prelagatelj se je trudil, da je podal lahkoumeven, res slovenski prevod. Posebno mi je ugajalo, da je v prvi povesti namestu nekoliko hladnih nemških pesmij vpletel lepo slovensko Marijino pesem. Ali ne bi bolj kazalo z večino slovenskih pisateljev pustiti polglasni e in pisati skrb mesto skerb idr.? V obče pa ničesar ne želimo o tej zbirki Šmidovih spisov bolj, kakor da bi se jako razširila po naši domovini.

Opazka. Na poziv svoj na str. 156, kjer smo ocenjujoč gosp. A. »Balade in romance« pisali: »Pové naj gospod pesnik, kje je to dogodbo dobil, da prekličem besedo »obrekovanje«, dobili smo — sicer ne naravnost, kar bi bilo najlepše, vendar popolnoma pozivu primeren — odgovor v »Lj. Zv.« štev. 7, iz katerega je razvidno, da je bila pravnost v Zajčkem samostanu pred l. 1564 jako propadla in da se je dajalo mnogo pohujšanja, da je bilo tam mnogo zapravljenosti, vsakovrstnih nepravilnostij in nedostatkostij, bodisi v duhovnih, bodisi v svétlih zadevah, in da je bil vsled tega izročen samostan papeževemu nunciju Zahariji Delphinus-u, ki naj bi izvršil zakonito reformacijo. Zato priznavamo, da ima tam ocenjevana romanca zgodovinsko podlago in v tem oziru preklicujemo besedo »obrekovanje«. Omenjamo še odkrito izjavo nekega prijatelja, da se mu ne zdí ona pesem žalivna, ampak le osoljena s humorjem. Drugim se je zdelo drugače. Suum cuique!

HRVATSKO SLOVSTVO.

Knjige »Matice Hrvatske« za leto 1889.

(Dalje.)

Naznanjamo danes dve manjši knjigi.

4. »Podgorske pripovijetke. Pripovijeda Vjenceslav Novak. (Zab. knjiž. 120—121.) 8°. Str. 122. Cena 50 kr. — Podgorske pripovedke slikajo podgorske seljake v kamenitem Primorju. Berači so. Žive skromno in mirno. Drže se najraje doma; če jih pa revščina pritiska, gredó v tujino prosit ali pa služiti potrebnega živeža. A vsi niso reveži. Marsikateri Podgoričan prosi le bolj iz navade, kakor zaradi revščine.

Podgorski berači so sicer blage duše, ali tudi oni imajo slabe strani. Revščina mnogokrat popači človeka.

Podgoričan ljubi svoje skale; rad je doma berač — raje, kakor pa na tujem veljak. Berač Vicko si misli o svojem sinu: »Neka je na svom! ne radja se sreča samo ispod gospodske halje.« Ginljiv prizor se vrši v Lukini koči: Otac Luka i majka Marija imata sina. Stara sta, pa sin mora v vojake. Kako si starčka glavo belita, da bi ga odkupila! Skrbna, ljubeča mati bi kar vse dala od hiše, da si sina reši: »Pripravila sem za kapetana lonac masla, a doktoru bi mogao dati debelo jare. Nu Luka?« Luka nič ne odgovori, misleč si, kaj ti veš, ki ne poznaš sveta. — »Jesu li gospoda ženjena? Ako imaju familju, dala bih ti, da im poneseš sira, jaja, i dvije kokoši. Što veliš, Luka?« Baba Daša razumije se u svakoga bijesa ... Vračarica je to i ljekarica« itd.

V Podgorju še živi v najlepšem cvetu ljubezen otrok do starišev, stariši pa tudi iskreno ljubijo svoje otroke. V Podgorju je še doma nepopačenost, nedolžnost in zvestoba. Niti najhujša revščina ne izneveri žene možu, ki po tujem kruha služi.

Sedem kratkih povestic obsega le-ta knjižica. Druga je lepša od druge. V njih veje slovanski duh. Vseh sedem povestic skupaj je živa podoba ondotnega prebivalstva.

V teh povestih je veliko idilskih prizorov. Vsaka povest je idila, ki nam riše priprosto, nepopačeno hrvatsko ljudstvo, dasi ni brez katerekoli slabosti. Še ubogi Salomon, revež po duhu in po telesu »se zagleda«, pa je vendar nedolžna priprosta duša, ki ne pozna strasti. Veliko lepih, zdravih dovtipov se tu nahaja. N. pr. ne dá se misliti boljšega odgovora na Salomonovo snubenje, kakor mu ga daje Mara: »Mare! Stani, Mare! budi moja žena!« Ali Mara mu odgovori, kakor ga navadno dražijo: »Salomone, zemlja se vrtila!« pokaže Mare med rumenim ustnicama bijele zube opisavši prstom krug na čelu. To bi se dejalo: »Salomon, ali si pač bedak!« Zanimiva je ta knjižica.

5. »Pjesničke pripovedi.« Spjevao Aug. Harambašić. — (Zab. knjiž. 122—123.) 8°. Str. 166. Cena 50 kr. — Te pripovedi popisujejo človeško gorje, ki je povzročuje bodisi lastna krivda, ali pa ljudska sebičnost in pa spačenost. Noč in dan hodi pesniku na mar trpeče človeštvo. Pohlepnost, nehvaležnost, nezvestoba ne dadó kali poganjati ljudskemu blagostanju. Na svetu ni prave sreče, ker ni prave ljubezni, ki je prvi pogoj prave sreče.

Sve, što ljudi ljubav zovu,
Sve je samo obmama,
Sve je samo puka tvorba
Izmišljenih pjesama.

Nezvesti Živko ljubi pošteno, blago nevesto; ali stvar nanese, da se mu ponudi bogatejša ...

Živko prima,
Prem mu nije draga,
U srcu mu već je druga,
Ali — nima blaga.

Nehvaležni posinovljenec ostrupi svojega dobrotnika; narod izda svoje probuditelje ter jih pobija, češ: »Pravo mu je, bio je buntovnik.«

Pesnik vidi popačenost, vidi revo in trpljenje, zato joka, tudi sam trpi, ali on se ne zmeni za svoje gorje. On ne lije solz ...

nikad radi sebe,
Već samo — radi njih?

Pesnik ob enem svari, opominja in poučuje.

To je vsebina pesniških pripovedij Harambašićevih, o katerih pesnik po pravici trdi:

Priproste su, jednostavne
Al i čiste i poštene.

Priproste so, vsakemu umevne, kdor le ima čut za človeške bridkosti. Prispodobne so včasih prerealistične n. pr.

Samo kadkad negdje iz daleka
Groznim glasom kakav pas zatuli,
Kano da mu tko sa živa tiela
Ono malo pasje kože guli.

Jugoslovanski značaj teh pesmij se kaže po duhu in po obliki posebno v vilenjaku, dočim je v navidez sorodnem mu spevu: »Sanjarije« mnogo Goethejevega duha, kakor sploh ta spev (Sanjarije) močno spominja na Goetheja »Zueignung«.

Čiste in poštene so pač tudi; pesnik uči in svari pa joka vedoč, da velikokrat nauki ne rodé sadu, kakor se tudi niso dali poučiti Guslarjevi domačini, ki jih je župnik učil na Guslarjevem grobu, češ:

Kako je svemu
Samo piće krivo,
Ljudi su nato
Vrlo tužni bili
Ali su sutra,
Ko i jučer pili.
Severus.
(Dalje.)

»Narodne pripovedi u Varaždinu i okolici«

sakupio Matija Kračmanov Valjavec. II. izdanje — 8°. Str. X + 315. Cena 1 gld. Ne vem za knjigo, katera bi bila važnejša za preiskovalca narodnega blaga, dragocenejša za jezikoslovca in zabavnejša za vsakega čitatelja — prostega i naobraženega — kakor je ta knjižica, katera je zagledala beli svet v Platznerjevi knjigarni v Varaždinu. Res se je knjiga dosti slabo razprodajala in čitatelji niso precej opazili onih dragocenih biserjev, kateri so v nji skriti. vendar ni ostala pozabljena. Učenjaki, kot Miklošić, Jagić, Krek in razni drugi so opozorili na njo književni svet — v njih delih navaja in rabi se malo ne na vsaki strani, jezikoslovci so preresetavali bogato jezikoslovno tvarino, katera je nakopičena v knjigi, a dr. Fr. S. Kraussu je bila v njegovih: »Sagen und Märchen der Südslaven« I. + II. 1883—4 skoro najobilnejši vir, Uprav zato bode hvaležen »Dioničkoj knjižari« vsak prijatelj narodnega blaga za lepo knjižico, katera je bila sedaj že literarna redkost in je bil vesel, kdor jo je imel. Sedaj si jo bode mogel pač lahko omisliti za male novce vsakdo, a rabil jo bode tako, kakor prvo izdajo, ker je ostala stara paginacija, da ne nastane zmešnjava, ker se je knjiga navajala že tolikokrat. Sezite torej po njej!

Razun Vuka Karadžića pač ni na slovanskem jugu moža, kateri bi bil težko nalogo nabiralca narodnega blaga tako točno izvršil, kakor jo je naš rojak Matija Valjavec Kračmanov, akademik in gimn. profesor v Zagrebu. Kar je on zapisal, na to se lahko naslanjaš; ko prebiraš narodne stvari, katere je on zapisal, ne čutiš, da čitaš knjigo, nego zreš pred sabo kmečkega pripovedalca, kateri ti pripoveduje čarobne in čudesne pripovedke in te vodi po drugem, lepšem svetu tam v daljni, deveti deželi. Vsa priprostost narodna, vsi narodovi dovtipi in fraze, narodov način mišljenja, vse, vse to je shranjeno v pripovedkah, katere je zapisal Valjavec. In koliko tega je zapisal neumorni delavec! Le poglej malo v Novice, v Glasnik, Kres, Jagićeve Arhive, književnik: skoro v vsaki številki dobiš nekaj od našega Valjavca. S kakim veseljem bi pozdravili: »Valjavčevo zbrano narodno blago«, koliko lepega bi še le v njem dobili, če je že ena knjiga tako pomenljiva!